

Nr 25

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av proposition med förslag till ändringar i landstingslagen och till särskilda bestämmelser för Stockholms läns landstingskommun jämte följdmotioner.

Ärendet

I detta utlåtande behandlas *proposition nr 112* samt följande *motioner* som väckts i anledning därav:

1) *I: 1052* och *II: 1216* av herr Alexanderson (fp) i *första* kammaren och herrar Åkerlind (m), Romanus (fp) och Mundebo (fp) i *andra* kammaren;

2) *I: 1053* och *II: 1215* av herr förste vice talmannen Strand (s) och herr Dahlén (fp) samt fru Lindström och fru Wallentheim, herrar Sten Andersson, Geijer, Erik Jansson, Knut Johansson, Manne Olsson, Palm och Yngve Persson (alla s), herrar Alexanderson, Lundström, Eric Peterson och Sörenson (alla fp), fru Diesen, fru Hultell, fröken Lundbeck och herrar Hernelius, Lidgard, Wallmark och Åkerlund (alla m) samt herr Werner (vpk) i *första* kammaren och fru Eriksson i Stockholm och herr Trana (båda s), herrar Eriksson i Bäckmora och Grebäck (båda cp), fru Nettelbrandt och herrar Mundebo och Strömberg (alla fp) samt fru Kristensson (m) i *andra* kammaren;

3) *I: 1054* och *II: 1213* av herr Werner (vpk) i *första* kammaren och herr Hermansson (vpk) i *andra* kammaren;

4) *I: 1055* och *II: 1214* av herrar Hübinette, Wallmark och Åkerlund (alla m) i *första* kammaren och fru Mogård samt herrar Burenstam Linder, Wennerfors och Åkerlind (alla m) i *andra* kammaren;

5) *I: 1057* och *II: 1212* av herr Manne Olsson samt fru Lilly Ohlsson och herrar Dahl och Stadling (alla s) samt herr Eric Carlsson (cp) i *första* kammaren och herr Gustafsson i Barkarby, fru Lewén-Eliasson och herr Eskel (alla s), herr Antonsson (cp), herr Enskog (fp) och herr Petersson i Gäddvik (m) i *andra* kammaren;

6) *II: 1210* av herrar Grebäck och Sundman (båda cp); samt

7) *II: 1211* av herrar Grebäck och Sundman (båda cp).

Texten till motionerna 1) och 2) är tryckt i första kammaren, medan texten till övriga tryckts i andra kammaren.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås särskild lagstiftning med vissa bestämmelser som avviker från landstingslagen eller kompletterar denna och som avses bli tillämpliga på Stockholms läns landstingskommun efter det samgående mellan denna och Stockholms stad som staden och landstingskommunen nyligen fattat beslut om.

Särreglerna rör i huvudsak landstingskommunens kompetens, antalet landstingsmän, valkretsindelningen och landstingets sammanträden.

Samtidigt föreslås vissa ändringar i landstingslagen med giltighet för alla landstingskommuner. Bl. a. föreslås att bestämmelsen om obligatoriskt landstingsmöte den första måndagen i oktober tas bort.

Särreglerna för Stockholms läns landstingskommun avses träda i kraft så snart Kungl. Maj:t beslutat angående samgåendet. I övrigt avses ändringarna träda i kraft den 1 januari 1970.

Det hemställs att riksdagen skall anta tre lagförslag, nämligen förslag till

1) lag om ändring i landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319),

2) lag med särskilda bestämmelser om Stockholms läns landstingskommun,

3) lag om antalet landstingsmän och valkretsindelningen i Stockholms läns landstingskommun för valperioden 1971—1973.

Av dessa lagförslag synes det endast erforderligt att här återge 2). Detta har följande lydelse (rubrik och ingress utelämnad):

1 §.

Utöver vad som följer av landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319) får Stockholms läns landstingskommun handha angelägenhet som avser del av landstingskommunens område och som enligt kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753) eller kommunallagen för Stockholm den 1 mars 1957 (nr 50) ankommer på kommun, om det är påkallat med hänsyn till betydande behov av samverkan mellan kommunerna inom nämnda del av området.

2 §.

Bestämmelserna i 8 § andra stycket landstingslagen gäller även länsöverdirektören.

3 §.

De åtgärder beträffande kungörelse om landstingsmöte som avses i 20 § 1 mom. andra stycket landstingslagen får vidtagas senast en vecka före mötet.

4 §.

Rätt att väcka förslag vid landstingsmöte tillkommer, utöver dem som anges i 21 § 1 mom. första stycket landstingslagen, kommun inom landstingskommunens område.

I fråga om tid för väckande av förslag vid landstingsmöte, om tryckning av inkomna förslag samt om tid för avlämnande och besvarande av interpellation gäller vad landstinget föreskriver.

5 §.

Landstinget utser jämte ordförande en förste och en andre vice ordförande i landstinget.

Vad som sägs i 25 och 26 §§ landstingslagen om vice ordförande äger tillämpning på förste och andre vice ordförandena.

6 §.

Vad som sägs i 29 § andra stycket landstingslagen om den i tjänsten äldste avdelningschefen äger tillämpning på länsöverdirektören. Är denne förhindrad att närvara vid landstingsmöte, inträder i hans ställe den i tjänsten äldste avdelningschefen.

7 §.

Utan hinder av 30 § andra stycket landstingslagen får landstinget företaga ärende till avgörande, även om det ej blivit berett av särskilt utskott.

8 §.

Kan landstingsmöte ej slutföras inom tid som landstinget bestämt för mötet, skall det fortsättas vid senare tidpunkt. Ordföranden bestämmer och tillkännager innan mötet upplöses tid för det fortsatta mötet.

För bordläggning av ärende i annat fall än då enligt 31 § andra stycket landstingslagen krävs vanlig röstövertikt fordras att minst en tredjedel av de närvarande är ense om beslutet. Ärende som sålunda bordlagts skall upptagas till behandling på nästa landstingsmöte.

9 §.

Ordförande i annan nämnd än förvaltningsutskottet, som ägnar hela sin arbetstid åt uppdrag för landstinget och som icke är landstingsman, får närvara vid landstingsmöte och deltaga i överläggningarna även vid behandling av annat ärende än sådant som beretts av nämnden. Sådant ordförande får vara närvarande även vid sammanträde med förvaltningsutskottet och deltaga i överläggningarna utan hinder av att han icke är ledamot av utskottet.

Första stycket äger motsvarande tillämpning på sådan ordförande i beredning som ägnar hela sin arbetstid åt uppdrag för landstinget.

10 §.

Revisionsberättelse som avses i 68 § landstingslagen skall tillställas förvaltningsutskottet senast den 15 september året näst efter det revisionen avser.

Revisionsberättelsen jämte inkomna yttranden skall framläggas till granskning och avgörande hos landstinget vid landstingsmöte före årets utgång.

11 §.

Besvär över beslut av landstinget eller av förvaltningsutskottet eller annan nämnd får anföras av, utöver medlem av landstingskommunen, kommun inom landstingskommunens område. I fråga om sådana besvär äger 78 § landstingslagen motsvarande tillämpning.

---

1. Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer. Innan Stockholms stad inträtt i Stockholms läns landstingskommun, tillämpas dock lagen endast på landstingskommunen enligt den nya indelningen.

2. Konungen kan i samband med förordnande angående Stockholms stads inträde i Stockholms läns landstingskommun föreskriva att beslutanderätten i landstingskommunen enligt den nya indelningen skall föra inträdet tillkomma fullmäktige i kommunalförbund mellan staden och landstingskommunen eller annat organ som Konungen bestämmer i den mån icke staden och landstingskommunen i viss fråga fattat samstämmiga beslut eller beslutanderätten på grund av lag eller annan författning skall utövas av det landsting som väljes år 1970.

3. Mot beslut som efter sådant förordnande som anges under 2 fattas av staden eller landstingskommunen enligt den äldre indelningen kan staden eller landstingskommunen eller medlem av staden eller landstingskommunen föra talan under åberopande också av att beslutet strider mot de förutsättningar på vilka indelningsändringen grundats eller att beslutet avser angelägenhet som det skäligen bort tillkomma landstingskommunen enligt den nya indelningen att ordna. Vad som nu sagts gäller icke beslut som fattats enligt 2.

Motionsyrkandena

Motionerna I: 1054 och II: 1213 åsyftar att antalet landstingsmän skall vara 199 och att varje valkrets skall omfatta minst 10 mandat. *Hemställan* lyder:

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 112 måtte besluta att företaga följande ändringar i föreliggande förslag till

»Lag om antalet landstingsmän och valkretsindelningen i Stockholms läns landstingskommun för valperioden 1971—1973»:

1 §.

Antalet ledamöter i landstinget skall vara 199.

4 §.

Valkrets skall bestå ..... valkretsar.

Valkretsarna skall utformas så att minst 10 mandat kan beräknas komma att tilldelas varje valkrets och, om det icke medför olägenhet, valkretsarna får lika många mandat var.

Övriga motioner avser det ovan återgivna lagförslaget med bestämmelser som avviker från landstingslagen.

Motionerna I: 1052 och II: 1216 påpekar vissa oklarheter i 9 §. *Hemställan* lyder:

att riksdagen vid behandlingen av propositionen beaktar vad ovan anförts samt att utskottet utarbetar erforderlig lagtext.

Motionerna I: 1053 och II: 1215 åsyftar att särbestämmelser skall införas även om fastställelse av utgifts- och inkomststat. *Hemställan* lyder:

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 112 besluter de ändringarna i förslaget till lag med särskilda bestämmelser för Stockholms läns landstingskommun, att som 10 § införs en ny § av följande lydelse:

»Landstinget tager upp styrelsens statförslag till granskning och fastställelse vid sammanträde senast den 15 november. Valår sker granskningen och fastställelsen genom det nyvalda landstinget.»

att 10 och 11 §§ i förslaget blir 11 och 12 §§

och att i övergångsbestämmelserna tillfogas en punkt av följande lydelse:

»4. Det under år 1970 valda landstinget skall senast den 15 november 1970 granska och fastställa utgifts- och inkomststat för år 1971.»

Motionerna I: 1055 och II: 1214 åsyftar att kompetensregeln i 1 § skall ges en annan lydelse. *Hemställan* avser:

att riksdagen måtte besluta anta det vid proposition 112 fogade förslaget till Lag med särskilda bestämmelser om Stockholms läns landstingskommun med den ändringen att 1 § erhåller följande lydelse:

1 §.

Utöver vad som följer av landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319) får Stockholms läns landstingskommun handha angelägenhet som avser regionplanering, samordning av och stöd åt kommunernas bostadsbyggande, planering av vattenförsörjning och avloppssystem, kollektiv trafik samt planering av skolväsendet ovanför grundskolan.

Motionerna I: 1057 och II: 1212 åsyftar att särbestämmelser inte skall införas om särskild initiativrätt och besvärsrätt för primärkommunerna och om möjlighet att avstå från dubbel beredning, vilket betyder att 4 § första stycket samt 7 och 11 §§ skall utgå. *Hemställan* lyder:

att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om en allmän översyn av landstingslagen, varvid särskilt bör beaktas landstingens ställning som representation för de angelägenheter som i kommunalt hänseende bör lösas på länsnivå,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 112 måtte besluta om ändring av förslaget till lag med särskilda bestämmelser om Stockholms läns landstingskommun enligt ovan angivna förslag.

Motionerna II: 1210 och II: 1211 har samma syfte som sistnämnda motionspar. *Hemställan i II: 1210* lyder:

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 112 måtte

1. avslå förslaget till bestämmelser i 4 §, första stycket, och i 11 § i lagen med särskilda bestämmelser om Stockholms läns landstingskommun om primärkommunal initiativ- och besvärsrätt med avseende på landstingskommunens verksamhet;

2. uppdrå åt vederbörande utskott att göra erforderliga justeringar av lagtexten.

Hemställan i II: 1211 lyder:

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 112 måtte besluta,

1. att landstingslagens bestämmelser om s. k. dubbel beredning skall gälla också Stockholms läns landstingskommun;

2. att uppdrå åt vederbörande utskott att vidta erforderliga justeringar i lagtexten.

Utskottet

I propositionen har framlagts förslag till särskilda författningsbestämmelser i anledning av det förestående samgåendet mellan Stockholms stad och Stockholms läns landstingskommun. Därutöver föreslås vissa ändringar i landstingslagen.

Förslagen beträffande landstingslagen berörs inte av följdmotionerna och föranleder inte heller någon erinran från utskottets sida.

Övriga förslag omfattar dels en lag med särskilda bestämmelser om Stockholms läns landstingskommun, dels en lag om antalet landstingsmän och valkretsindelningen i landstingskommunen för valperioden 1971—1973. Utskottet behandlar först det sistnämnda lagförslaget. Huvudpunkterna är att antalet landstingsmän skall vara 149 och att valkretsarna skall utformas så att minst 7 mandat kan beräknas komma att tilldelas varje valkrets och, om det inte medför olägenhet, valkretsarna får lika många mandat var. I motionerna I: 1054 och II: 1213 hemställs att de nämnda siffrorna skall ändras till 199 landstingsmän resp. 10 mandat per valkrets. Propositionens förslag har nästan genomgående tillstyrkts eller lämnats utan erinran vid remissbehandlingen. Utskottet tillstyrker propositionen i denna del och avstyrker motionerna. Inte heller i övrigt föranleder detta lagförslag någon erinran från utskottets sida.

Förslaget till lag med särskilda bestämmelser för Stockholms läns landstingskommun är den viktigaste delen av propositionen. Den av regeringen tillkallade utredningsmannen framlade förra året ett betänkande med förslag till en fullständig speciallag för landstingskommunen, som skulle gälla i stället för landstingslagen. Förslaget hade utarbetats i nära samarbete med kommunalrättskommittén och den av Stockholms stad och Stockholms läns landstingskommun tillsatta storlandstingskommittén, vilka också i remissyttranden tillstyrkt förslaget i huvudsak. I övrigt har emellertid vid remissbehandlingen starkt ifrågasatts om behov föreligger av en fullständig speciallag. Departementschefen har stannat för att föreslå en begränsad speciallag, i vilken vissa särbestämmelser intagits i sammanlagt 11 paragrafer. Han anför att endast sådana särregler bör ges som är motiverade av den särskilda inriktningen och omfattningen av landstingskommunens verksamhet. Utskottet finner övertygande skäl ha anförts för denna uppläggning. Något yrkande om frångående av de angivna principerna har inte heller framförts i följdmotionerna.

Lagförslagets 1 § upptar en specialregel om landstingskommunens kompetens. Denna fråga har berett de största svårigheterna under förarbetena. Detta har haft sin grund i att detta landsting avses få väsentligt flera och större uppgifter än som hittills varit fallet beträffande landstingen. Flera angelägenheter som nu besörjs på primärkommunal nivå skall lyftas upp

på den regionala nivån. Härigenom har frågan om förhållandet mellan den landstingskommunala och den primärkommunala kompetensen aktualiserats på ett annat sätt än i tidigare lagstiftnings-sammanhang. Frågan har uppkommit om man med hänsyn härtill kan falla tillbaka på en kompetensregel av samma allmänna avfattning som de som intagits i nuvarande kommunallagar. Utredningsmannen har ansett detta möjligt under förutsättning att klagörande riktlinjer för tillämpningen ges i lagmotiven. I betänkandet har sådana riktlinjer skisserats. Vid remissbehandlingen har olika bedömningar kommit till uttryck. En ganska allmänt omfattad mening har emellertid varit att förslaget inte gett tillräcklig klarhet och skärpa åt kompetensregeln. Särskilt har det framhållits som ett önskemål att en något striktare gränsdragning åstadkoms mellan landstingskommunens och primärkommunernas kompetens. Med beaktande av dessa synpunkter har departementschefen föreslagit en speciell lagregel i ämnet. Denna utsäger att landstingskommunen skall utöver ordinär kompetens ha befogenhet att handha angelägenhet som avser del av dess område och som ankommer på primärkommunerna enligt de för dessa gällande lagarna, »om det är påkallat med hänsyn till betydande behov av samverkan mellan kommunerna inom nämnda del av området».

I motionerna I: 1055 och II: 1214 föreslås att kompetensregeln ges en annan avfattning. Innebörden är att det skall i lagen anges genom en upp-räkning, vilka uppgifter landstingskommunen skall besörja utöver de sedvanliga landstingskommunala. Motivet är att slå vakt om primärkommunerna. Även motionerna I: 1057 och II: 1212 går in på kompetensproblematiken. Motionärerna godtar 1 § i lagförslaget men hemställer om en allmän översyn av landstingslagen, varvid särskilt bör beaktas landstingens ställning som representation för de kommunala angelägenheter som bör lösas på länsnivå.

Utskottet har stannat för att propositionens förslag till kompetensregel kan godtas. Önskemålen om en såvitt möjligt klar gränsdragning synes ha tillgodosetts på ett tillfredsställande sätt. Utskottet avstyrker sålunda motionerna I: 1055 och II: 1214. Vad beträffar det utredningsyrkande, som framställts i motionerna I: 1057 och II: 1212, kan utskottet instämma i det allmänna syftet. Utskottet vill emellertid erinra om att dessa frågor redan aktualiserats dels inom kommunalrättskommittén, som enligt tilläggsdirektiv överser den kommunala kompetensen, dels genom länsdemokratiutredningens principbetänkande, som för närvarande är föremål för remissbehandling, dels genom riksdagens framställning till regeringen förra året om översyn av den kommunala demokratin. En sådan översyn, som motionärerna åsyftar, bör alltså kunna komma till stånd utan något nytt initiativ av riksdagen.

I nära samband med kompetensfrågan står förslagen om införande av rätt för primärkommunerna att väcka förslag hos landstinget och anföra besvär över fattade beslut. Utredningsmannen har väsentligen anfört, att det skulle

vara fördelaktigt för samarbetet och utvecklingen inom regionen om primärkommunerna fick rätt att väcka förslag hos landstinget och att en besvärsrätt för primärkommunerna ger ökad precision åt kompetensbestämmelsen. Förslagen har, enligt departementschefens sammanfattning av remissyttrandena, vunnit viss anslutning, men många remissinstanser har ställt sig tveksamma eller avvisande med motiveringen antingen att en initiativ- och besvärsrätt skulle sakna nämnvärd betydelse eller att en sådan rätt skulle innebära en sådan principiell nyhet att den bör övervägas i annat sammanhang. Några har sagt sig befara att en konsekvens kan bli motsättningar mellan landstingskommunen och primärkommunerna. Departementschefen har uttalat, att de föreslagna befogenheterna enligt hans mening inte skulle sakna betydelse för primärkommunerna och att det inte behöver befaras att de leder till motsättningar. Med hänsyn till de speciella förhållandena i detta landsting kan förslagets genomförande enligt departementschefen inte heller anses ha någon principiell räckvidd.

I motionerna I: 1057 och II: 1212 samt II: 1210 hemställs att dessa särbestämmelser skall utgå ur lagförslaget. Motionärerna anför väsentligen samma synpunkter mot förslagen, som kommit fram vid remissbehandlingen.

Utskottet har bedömt dessa förslag utifrån den förut angivna grundprincipen, att endast sådana särregler skall införas som är direkt motiverade av de speciella förhållandena i detta landsting. Utskottet har inte kunnat finna, att ett behov av särslagstiftning på dessa punkter har blivit påvisat med tillräcklig styrka. Särskilt bör påpekas att propositionens förslag i fråga om kompetensregeln försvagat de skäl som anförts av utredningsmannen. Vid remissbehandlingen har också, som departementschefen framhållit, ypats avsevärd tvekan i denna del. Vad särskilt beträffar besvärsrätten vill utskottet också erinra om att den befogenhet att anföra besvär över landstingsbeslut, som gavs primärkommunerna i 1924 års landstingslag, avskaffades vid tillkomsten av den nu gällande lagen under hänvisning både till principiella skäl och till att ett praktiskt behov inte visat sig föreligga av en sådan befogenhet. I likhet med motionärerna anser utskottet, att nu berörda frågor bör prövas i ett vidare sammanhang, och föreslår sålunda att ifrågavarande specialregler inte upptas i lagen.

Propositionen föreslår vidare att det dubbla beredningstvång, som gäller enligt landstingslagen, inte skall gälla inom detta landsting. I stället skall landstinget självt få avgöra om enkel eller dubbel beredning skall ske. Som motiv anføres dels att landstinget kommer att sammanträda förhållandevis ofta, dels att landstinget kommer att ha en mera utbyggd nämndorganisation än landstingen i övrigt. Förslaget, som överensstämmer med utredningsmannens, har godtagits av flera remissinstanser, medan bl. a. länsstyrelsen, landstinget och Svenska landstingsförbundet förordat att dubbel beredning skall vara obligatorisk.

I motionerna I: 1057 och II: 1212 samt II: 1211 hemställs att specialbestämmelsen om beredningen skall utgå. Motionärerna understryker den dubbla beredningens värde och finner inte tillräckliga skäl för en särregel.

Utskottet finner att de skäl, som anförts i propositionen, är tillräckliga för att motivera den föreslagna specialbestämmelsen. Det bör särskilt understrykas att denna föranleds av de särskilda förhållandena i detta landsting och att den endast innebär, att landstinget självt får frihet att avgöra om dubbel beredning skall ske eller ej. Utskottet avstyrker sålunda motionerna.

I motionerna I: 1052 och II: 1216 har påpekats att avfattningen av 9 § inte är helt tillfredsställande. Avsikten är att andra punkten i första stycket liksom andra stycket skall gälla även landstingsråd som är ledamot av landstinget, men detta följer inte av lagtexten. Utskottet föreslår en jämkning av stadgandets lydelse.

Mot övriga stadganden i lagförslaget har utskottet ingen erinran. Inte heller i motionerna har några invändningar framställts.

I motionerna I: 1053 och II: 1215 har hemställts att i lagen även skall intas särregler om fastställelse av utgifts- och inkomststat. Det föreslås att sista dagen för statfastställelsen skall framflyttas från den 31 oktober — som följer av landstingslagen — till den 15 november och att under valår det nyvalda landstinget skall fastställa staten och inte det gamla. Förslagen överensstämmer med utredningsmannens. Liksom denne anför motionärerna att statarbetets särskilt stora omfattning i detta landsting motiverar en längre tidsfrist och att det framstår som principiellt riktigt att det nyvalda landstinget beslutar om staten redan under valåret.

Departementschefen har beträffande tidpunkten för slutfastställelsen pekat på att han föreslagit en ändring i landstingslagen, enligt vilken alla landsting får hela oktober månad till förfogande för budgetberedningen, medan för närvarande staterna måste antas redan i början av månad. Han har inte kunnat finna fog för en särregel för Stockholms läns landstingskommun, varigenom detta får en ytterligare tidsfrist. Frågan, om det nyvalda eller det gamla landstinget bör besluta under valår, anser han äga sådan principiell räckvidd att en specialregel inte bör övervägas i detta sammanhang.

Utskottet ansluter sig helt till motionärernas grundsyn, att det är från principiella synpunkter önskvärt att ett nyval får politiskt genomslag så snart som möjligt och att den nuvarande ordningen, enligt vilken såväl riksdagen som landstingen och fullmäktige — utom stadsfullmäktige i Stockholm — sammanträder i sin gamla sammansättning efter nyval intill valårets utgång, inte är tillfredsställande. En ändrad ordning övervägs också, som motionärerna framhåller, av grundlagberedningen. Vidare är, som likaså påpekas i motionerna, en reform aktuell, enligt vilken nyvalda kommunala församlingar skall sammanträda redan i december under valåret

för att välja presidium och styrelse, vilkas mandattid skall börja löpa vid årsskiftet. En proposition om sistnämnda frågor kan emotses inom en snar framtid, sannolikt redan till höstsessionen av årets riksdag. Enligt utskottets mening bör även den fråga om nyvald församlings befogenheter under valåret, som tagits upp i förevarande motioner med sikte på Stockholms läns landstingskommun, bli föremål för prövning i detta sammanhang. Utskottet finner sig däremot inte kunna tillstyrka, att en specialregel intas i den nu aktuella lagen. Detta skulle, om nyssnämnda förslag beträffande presidie- och styrelseval genomförs, innebära att den gamla församlingen i princip får fungera till årets slut men att den nyvalda sammanträder dels för att fastställa stat, vartill förslag utarbetas och framläggs av den gamla styrelsen, dels för att välja presidium och styrelse. Genomförandet av en sådan ordning i avvaktan på en omläggning av mandatperioderna måste enligt utskottets mening i vart fall föregås av ingående överväganden. I samband härmed kan även frågan om slutdag för statfastställelsen prövas.

Utskottet hemställer,

att riksdagen

1. antar det i proposition nr 112 framlagda förslaget till lag om ändring av landstingslagen;

2. med avslag på motionerna I: 1054 och II: 1213 antar det i proposition nr 112 framlagda förslaget till lag om antalet landstingsmän och valkretsindelningen i Stockholms läns landstingskommun för valperioden 1971—1973;

3. i fråga om det i proposition nr 112 framlagda förslaget till lag med särskilda bestämmelser om Stockholms läns landstingskommun

a) med bifall till motionerna I: 1057 och II: 1212 samt II: 1210 i vad de avser primärkommuns förslagsrätt antar 4 § med ändringen att första stycket utgår;

b) med avslag på motionerna I: 1057 och II: 1212 i vad de avser dubbelt beredningstvång och på motionen II: 1211 antar 7 §;

c) med bifall till motionerna I: 1052 och II: 1216 antar följande som utskottets förslag betecknade lydelse av 9 §:

(Propositionens förslag)

Ordförande i annan nämnd än förvaltningsutskottet, som ägnar hela sin arbetstid åt uppdrag för landstinget och som icke är landstingsman, får närvara vid landstingsmöte och deltaga i överläggningarna även

(Utskottets förslag)

Ordförande i annan nämnd än förvaltningsutskottet, som ägnar hela sin arbetstid åt uppdrag för landstinget, får närvara vid landstingsmöte och deltaga i överläggningarna även vid behandlingen av annat ären-

vid behandlingen av annat ärende än sådant som beretts av nämnden. Sådan ordförande får vara närvarande även vid sammanträde med förvaltningsutskottet och deltaga i överläggningarna utan hinder av att han icke är ledamot av utskottet.

de än sådant som beretts av nämnden *utan hinder av att han icke är ledamot av landstinget*. Sådan ordförande får vara närvarande även vid sammanträde med förvaltningsutskottet och deltaga i överläggningarna utan hinder av att han icke är ledamot av utskottet.

Första stycket — — — — — för landstinget.

d) med bifall till motionerna I: 1057 och II: 1212 samt II: 1210 i vad de avser primärkommuns besvärsmät besluter att 11 § skall utgå;

e) förklarar motionerna I: 1053 och II: 1215 besvarade med vad utskottet anfört; samt

f) med avslag på motionerna I: 1055 och II: 1214 antar förslaget i övriga delar;

4. förklarar motionerna I: 1057 och II: 1212 i vad de avser översyn av landstingslagen besvarade med vad utskottet anfört.

Stockholm den 22 maj 1969

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson (s), Sveningsson* (m), Harald Pettersson (cp), Sörlin (s), Sten Andersson* (s), Sörenson (fp), Nyquist (s), Richardson (fp) och fröken Lundbeck (m); samt

från andra kammaren: herrar Adamsson (s), Nilsson i Östersund (s), fru Thunvall (s), herrar Johansson i Trollhättan (s), Boo (cp), Magnusson i Nennesholm (cp), Gustafsson i Barkarby (s), fru Anér (fp), fru Mogård (m) och herr Strömberg (fp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1) *till punkten 3 a) i utskottets hemställan (primärkommuns förslagsrätt)*

av herrar Sörenson och Richardson (båda fp), fröken Lundbeck (m) och herr Strömberg (fp) vilka anfört:

Enligt vår mening har departementschefen anfört bärande skäl för att ge primärkommunerna rätt att väcka förslag hos landstinget. En sådan befogethet skulle vara av värde för primärkommunerna och skulle också, som utredningsmannen framhållit, vara fördelaktig för samarbetet och utvecklingen inom regionen. Vi anser därför att punkten 3 a) i utskottets hemställan bort avse, att riksdagen

med avslag på motionerna I: 1057 och II: 1212 samt II: 1210 i vad de avser primärkommuns förslagsrätt antar 4 §.

2) *till punkten 3 b) i utskottets hemställan (dubbelt beredningstvång)*

av herrar Erik Olsson (s) och Sveningsson (m), fru Thunvall (s), herrar Boo (cp) och Gustafsson i Barkarby (s) samt fru Mogård (m) vilka anfört:

Vi har bedömt också förslaget i 7 § beträffande beredningen utifrån grundprincipen, att endast de särregler skall införas som är direkt motiverade av speciella förhållanden i det blivande Stockholms läns landsting. Vi finner härvid, i likhet med motionärerna, att de skäl som anförts i propositionen inte är tillräckliga för att motivera den föreslagna specialbestämmelsen. Propositionens hänvisning till en ökad sammanträdesfrekvens och en mera utbyggd nämndorganisation anser vi ej vara skäl för att frångå vad som gäller för rikets alla övriga landsting. Dessa förhållanden garanterar i sig självt ingalunda att den stora gruppen landstingsledamöter i ett landsting med 149 ledamöter får samma möjlighet att ta aktiv del i landstingsarbetet som den nuvarande utskottsbehandlingen möjliggör. Vi anser därför att punkten 3 b) i utskottets hemställan bort avse, att riksdagen

med bifall till motionerna I: 1057 och II: 1212 i vad de avser dubbelt beredningstvång och till motionen II: 1211 besluter att 7 § skall utgå och att följande paragrafer skall erhålla härav föranledda ändrade nummer.

3) *till punkten 3 d) i utskottets hemställan (primärkommuns besvärsmätt)*

av herrar Sörenson och Richardson (båda fp), fröken Lundbeck (m), fru Anér (fp) samt herr Strömberg (fp) vilka anfört:

Enligt vår mening har departementschefen anfört bärande skäl för att ge primärkommunerna besvärsmätt. Även med den ändring av kompetensre-

geln, som propositionen innebär i förhållande till utredningsmannens förslag, har dennes synpunkt, att besvärsrätten ger ökad precision av nämnda regel, alltså giltighet. Vi anser därför att punkten 3 d) i utskottets hemställan bort avse, att riksdagen

med avslag på motionerna I: 1057 och II: 1212 samt II: 1210 i vad de avser primärkommuns besvärsrätt antar 11 §.

4) *till punkten 3 e) i utskottets hemställan (fastställelse av stat)*

av herrar Sörenson och Richardson (båda fp), fröken Lundbeck (m) och herr Strömberg (fp) vilka anfört:

Utskottet har förklarat sig helt dela den grundsyn, som kommer till uttryck i motionerna I: 1053 och II: 1215, att ett nyval bör få politiskt genomslag så snart som möjligt. Utskottet har dock ansett, att motionärernas förslag inte bör genomföras utan närmare överväganden. Detta förslag överensstämmer emellertid helt med utredningsmannens och har sålunda redan varit föremål för noggrann prövning. Med hänsyn härtill och då starka skäl anförts i motionerna, finner vi att förslaget bör upptas redan nu. Även i vad det avser sista dag för statfastställelsen har bärande motiv påvisats för en särbestämmelse. Vi finner sålunda att motionerna bör bifallas. Med hänsyn till de förslag, som framförts både av utskottet och i en annan reservation, om att andra paragrafer i lagförslaget skall utgå, förordar vi för enkelhets skull den jämkningen i förhållande till motionerna, att den nya paragrafen om statfastställelse placeras sist i lagen. Vi anser alltså att punkten 3 e) i utskottets hemställan bort avse, att riksdagen

med bifall till motionerna I: 1053 och II: 1215 besluter att efter övriga paragrafer i lagen, med det nummer som följer av riksdagens beslut i övrigt beträffande lagen, intas en paragraf med följande lydelse:

»Landstinget tager upp styrelsens statförslag till granskning och fastställelse vid sammanträde senast den 15 november. Valår sker granskningen och fastställelsen genom det nyvalda landstinget.»

och att i övergångsbestämmelserna tillfogas en punkt av följande lydelse:

»4. Det under år 1970 valda landstinget skall senast den 15 november 1970 granska och fastställa utgifts- och inkomststat för år 1971.»

Särskilt yttrande

av fru Mogård (m):

Som framgår av propositionen och utskottets utlåtande uppkommer vid samgåendet mellan Stockholms stad och Stockholms läns landstingskommun delvis nya frågeställningar beträffande kompetensregleringen. Som utskottet påpekar aktualiseras sålunda frågan om förhållandet mellan den landstingskommunala och den primärkommunala kompetensen på ett annat sätt än i tidigare lagstiftningssammanhang. Detta har också medfört särskilda svårigheter vid ärendets beredning. Det har framkommit som ett allmänt önskemål att en såvitt möjligt klar gränsdragning åstadkoms mellan landstingskommunens och primärkommunernas kompetens. Detta har i någon mån tillgodosetts i propositionen. Som framhållits i motionerna I: 1055 och II: 1214 är emellertid även den där föreslagna kompetensregeln oklar till sin innebörd. Då frågan om förhållandet mellan den landstingskommunala och den primärkommunala kompetensen otvivelaktigt är av mycket stor både principiell och praktisk betydelse, hade det varit motiverat att i detta sammanhang iaktta en än större försiktighet. Genom utskottets förslag att ta bort den förslags- och besvärsrätt, som propositionen vill ge primärkommunerna, har skälen för en strikt kompetensreglering väsentligt förstärkts. En lämplig lösning hade varit att utgå från landstingslagens bestämmelse och komplettera exemplifieringen av uppgifter med sådana ytterligare angelägenheter som detta landsting skall besörja. Härför talar också att själva principfrågan torde få beaktas — eller i vart fall kunna tas upp — vid kommunalrättskommitténs pågående översyn av den kommunala kompetensen.